

Haiek neuriak dira
 zuk emun gaberik,
 hemen hil biar dezu
 dudarik gaberik.
 Hiru anaitxo ditut
 soldadu juanik,
 harek hemen baneuko
 ez neuke bildurrik.

Utziok ba, utziok,
 utziok anaia,
 etzaiz errukitutzen
 holan ikustia?
 Lenago esan biar eban
 esan duan berbia,
 onezkero emun xat
 lenengo golpia.

Utziok ba, utziok,
 anaia neuria.
 Pena emuten xotak
 holan ikustia.
 Lenago esan biar ebian
 esan duan berbia,
 onezkero hartu xok
 erida golpia.

Horra dena: Araotzen bildu nituen kantuetatik 4 hauek poesia mota batetakoak direla iruditzen zait. Bertso berri, erro-merikanta eta abarregandik diferenteak eta gutxiagotan entzuten dugun jenero batekoak. Niretzat balada edo erromantze aidea dute. Eta zuentzat? Manuel Lekunona jaunaren iritzia jakitea gustatuko litzaidake.

EUSKALDUNEK ZER BEGIZ DITUZTEN ABEREAK IKUSTEN

Pierre Larzabal

Jendaia bakotxak baditu bere ikusmen bereziak abereri buruz. Indietan, behiak sakratuak dira. Musulmanentzat, zerria da madarikatua. Afrikako batzuek dituzte sugeak etxekotzen.

Euskaldunak ere, bere eran ditu abereak nabaitzen eta pre-
 zätzen.

Bizi emaileari agur

Gure baserritarrak gorai patzen ditu orots eta arrak (zezen, ahari, oilar eta bertze). Laket zaizkio abere horien edertasun eta indarra. Errespetatzen ditu urrix eta emeak. Haukien pollitasun eta emaitzak ohoratzen.

Bainan gutiesten eta erdeinatzen ditu berez antzu direnak edo gizonaren eskuz antzutuak: "Idi", "zikiro" eta "mando" hitzak dira gizon batentzat, burla gaxtozkoak.

Nere ustez, garaiz, biziaren beharra zen gaur baino geiago nabaitzen, familia bakotxak kasik deus erosi gabe, behar baitzuen bizitzekoa bildu eta zaindu. Hortarik datorke, ordu hetan, bizi berri emaileak hartze zuen goresmena.

Abere sakratuak

Gure eskualdean, gaur oraino, badira abere batzu hil-behar ez direnak, errana baita heien hiltzeak zori-txarra ekartzen duela. Horietarik hiru bereziki ezagutuak dira: Ainhara, Jainko-txakurra eta Kattalin-gorria.

Leku batzuentan, gatu bat hiltzeak ere ondorio gaxtoak dakarzukiela diote.

Nik uste, sineskeria horiek badukete zer ikusirik, kristau-aro aintzineko sinismenekin.

Eskualdun eta Frantximentek desberdin ikusten

Eskualdun ala Frantximentek, ikusbide bertsuak dauzkate hainitz aberen on-gaitzez... Adibidez, erran-merran bertsuak datorzkiote ahorat, asto, lehoin, zinaurri edo bildotsen jiteak jujatzen dituztelarik.

Bainan halere, abere zonbaitez, bi alderditarat dira mintzo: *Behia* deitzen da frantsesez norbait gaxto (Quelle .vache!). Eskuaraz, behiak ez du entzuten holako ahopaldirik.

Zakurra

Gizon maltzurarentzat guk diogu: Zer gizon zakurra! Eta “zakurra” deitzen dugu, norbaiti itsutuki jarraikitzen dena, bere nortasunari osoki uko eginik ... Holako errankizunik ez da frantsesez.

Zikiroa

Eskuaraz “zer zikiroa!” erraiten da astoa baino astoago den gizonarentzat. Holako esaerik ez da frantsesez.

Mando orotsa

“Zer mando orotsa emazte hori!”. Frantsesez holakorik ez da erraiten ... Izanik ere “Quelle jument, cette femme-à...”

Ziminoa

Mozkor batentzat erraiten da “ziminoan da”. Erran hurenk ez du itzulpenik frantseserat.

Biligarroa

Norbaitasun okerraren jabe denari deritzaio: “Zer biligarroa!”. Frantsesez ez da holakorik.

Izen-goiti gaiak

Euskal-Herrian eta guziz baserrietan, hainitz jendek badituzte abere izenak, izen-goitizat. Askotan izen-goiti horiek, burasotarik haurren ganat jausten dira.

Norbaiti, abere baten izena ematen diote, abere harekin zerbait antza duelakotz, jitez, gorputzez, jokabidez edo bertze edozoin moldez. Emaztek, gizonek baino izen-goiti gutiago ukaiten dute. Ez ote amatasunari ekarria zaion errespetuaren gatik, edo ere, emaztea gizartetik, gizona baino baztertuago bizi zelakotz.

Dena den, gaur oraino, gure baserritan, ehunka entzun ditazken izen-goitiak dira: Untza, pika, amia-moko, liztafin, buzoka, zizari, basurdea, gatua, sagu, sugea eta holako.

Itsas-gizonak ere baitira aberez eta aberekin bizi, ekarriak dira elgarri ur-aberen izen-goitien emaiterat. Gure arrantzarietan nork ez ditu ezagutzen: zapolarrua, korrokona, mazupla, zardin eta holako.

Gaurko egunean, aberekilako zibilizamendu herrikoi hori galtzen ari da. Tresnatzea, hiritartzea, orokilatzea direla-ta, egoera nortasun-gabeko batean sartzen ari gira.

Funts-gabeko izen-goitiak

Eskuaraz badira asko erran-merran, funts-gabeak, beharrik helburu, ahozkatzean botatzen duten soinuaren gatik. Adibidez:

Lau, lau, lau,
zardin eta bakallau.

Halaber, abere batzuen izenak baitira bi erran-naikoak edo bitziak edo ... gordinak, berez eta beren soinu bakarraz dira iren-goiti. Huna etsenplu batzu: Gizon kakamerlua! Gizon arkulua! Gizon artxipotea! Kaikuburua! Zozo kumea!...

Bururatzeko, gure iduripena da aberekin bizitzeak, gizonari asko erakaspén gogoetagarri ekartzen diola.

Gure beldurra da, gaurko gizona, aberetarik baztertuz, ez ote den abereago bilakatuko.

* * * * *